21/02/2021

Η παραβολή του Τελώνου και Φαρισαίου

/ Ορθόδοξες Προβολές

Κυριακή ΙΣΤ’ Λουκά (Τελώνου και Φαρισαίου), Ευαγγ. Ανάγνωσμα: Λουκ. ιη΄ 10-14

Πρωτότυπο Κείμενο

Εἶπεν ὁ Κύριος την παραβολήν ταύτην· ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο· ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ᾽ ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ λέγων· ὁ Θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Νεοελληνική Απόδοση

Είπε ο Κύριος αυτή την παραβολή: «Δύο άνθρωποι ανέβηκαν στο ναό για να προσευχηθούν. Ο ένας ήταν Φαρισαίος κι ο άλλος τελώνης. Ο Φαρισαίος στάθηκε επιδεικτικά κι έκανε την εξής προσευχή σχετικά με τον εαυτό του: «Θεέ μου, σ' ευχαριστώ που εγώ δεν είμαι σαν τους άλλους ανθρώπους άρπαγας, άδικος, μοιχός, ή και σαν αυτόν εδώ τον τελώνη. Εγώ νηστεύω δύο φορές την εβδομάδα και δίνω στο ναό το δέκατο απ' όλα τα εισοδήματά μου». Ο τελώνης, αντίθετα, στεκόταν πολύ πίσω και δεν τολμούσε ούτε τα μάτια του να σηκώσει στον ουρανό. Χτυπούσε το στήθος του και έλεγε: «Θεέ μου, σπλαχνίσου με τον αμαρτωλό». Σας βεβαιώνω πως αυτός έφυγε για το σπίτι του αθώος και συμφιλιωμένος με το Θεό, ενώ ο άλλος όχι· γιατί όποιος υψώνει τον εαυτό του θα ταπεινωθεί, κι όποιος τον ταπεινώνει θα υψωθεί».

Σχολιασμός

Η ευαγγελική περικοπή του Τελώνου και Φαρισαίου μας εισάγει στην περίοδο του Τριωδίου. Η περίοδος αυτή ξεκινά από τη συγκεκριμένη Κυριακή και περιλαμβάνει τις τρεις εβδομάδες πριν τη Μεγάλη Τεσσαρακοστή, τις έξι εβδομάδες της Μεγάλης Τεσσαρακοστής ως το Σάββατο του Λαζάρου, την Αγία και Μεγάλη Εβδομάδα και τελειώνει το Μεγάλο Σάββατο. Στην περίοδο αυτή η Εκκλησία μας καλεί να ακολουθήσουμε πνευματική πορεία η οποία θα μας οδηγήσει στην Ανάσταση του Κυρίου.

Η πρώτη λοιπόν Κυριακή του Τριωδίου, όπως αναφέραμε είναι αφιερωμένη στην άκρως διδακτική παραβολή του Τελώνου και Φαρισαίου, την οποία ο Ιησούς διηγήθηκε, προκειμένου να διδάξει τη θεοφιλή αρετή της ταπεινώσεως και να στηλιτεύσει την εωσφορική έπαρση.

Οι Φαρισαίοι όπως ξέρουμε, ήταν άνθρωποι γενάτοι εγωϊσμό και υπερηφάνεια. Πίστευαν στον εαυτό τους και μάλιστα νόμιζαν πως μόνο αυτοί ήταν δίκαιοι και άγιοι. Περιφρονούσαν τους άλλους ανθρώπους γιατί τους έβλεπαν όλους αμαρτωλούς. Τέτοιοι άνθρωποι δεν υπήρχαν μόνο τότε αλλά υπάρχουν και σήμερα. Η τάξη λοιπόν των Φαρισαίων εκπροσωπούσε την υποκρισία και την εγωιστική αυτάρκεια και έπαρση. Τα μέλη της απόλυτα αποκομμένα από την υπόλοιπη ιουδαϊκή κοινωνία, αποτελούσαν, λαθεμένα, το μέτρο σύγκρισης της ευσέβειας και της ηθικής για τους Ιουδαίους. Τον βλέπουμε στην παραβολή να αναφέρει τα καλά έργα του και μάλιστα περισσότερα από εκείνα που ζητούσε ο Μωσαϊκός Νόμος. Αυτός λοιπόν ήταν ο Φαρισαίους που θεωρούσε τον εαυτό του ευσεβή και δίκαιο και προσευχόταν δυνατά με εγωισμό και υπεροψία.

Αντίθετα τώρα την τάξη των Τελώνων την θεωρούσαν την προσωποποίηση της αδικίας και της αμαρτωλότητας. Ως φοροεισπράκτορες των κατακτητών Ρωμαίων διέπρατταν αδικίες, κλοπές, τοκογλυφίες και άλλες ειδεχθείς ανομίες και δικαιολογημένα ο κόσμος ήταν δυσαρεστημένος μαζί τους. Ο τελώνης λοιπόν, προσευχόταν και αυτός αλλά με ταπείνωση και συντριβή ζητούσε συγχώρεση και όχι επιβράβευση από το Θεό. Βρίσκεται στην άκρη του Ναού με σκυμμένο κεφάλι και χτυπώντας το στήθος του ζητά συγχώρεση. Συναισθάνεται τη δεινή του θέση και ζητά το έλεος του Θεού και όπως ήταν φυσικό η προσευχή του γίνεται δεκτή από το Θεό, σε αντίθεση με τον υποκριτή Φαρισαίο ο οποίος μάζεψε περισσότερο κρίμα για τον εαυτό του εξαιτίας του εγωισμού του. Μια άλλη μορφή ταπεινώσεως είναι και η αυτομεμψία, την οποία βλέπουμε στον Τελώνη. Μεμφόμαστε τον εαυτό μας για τα αμαρτήματα που διαπράξαμε. Κατά τον ιερό Χρυσόστομο δεν υπάρχει καλύτερο φάρμακο για τη συγχώρεση των αμαρτιών μας από το να τις θυμόμαστε συνέχεια και να κατηγορούμε τον εαυτό μας για αυτές.
Οι Πατέρες της Εκκλησίας μας όρισαν να είναι αφιερωμένη η πρώτη Κυριακή του Τριωδίου στη διδακτική αυτή παραβολή για να συνειδητοποιήσουμε πως η υπερηφάνεια και ο εγωισμός είναι η αγιάτρευτη ρίζα του κακού στον άνθρωπο, η οποία τον κρατά μακριά από την αγιαστική χάρη του Θεού και πως η ταπείνωση είναι το σωτήριο αντίδοτο της καταστροφικής πορείας που μας οδηγεί η εγωπάθεια. Είναι το χειρότερο εμπόδιο για τη σωτηρία μας. Αυτή η εγωιστική αυτάρκεια, εμποδίζει τη συναίσθηση της αμαρτωλότητας και τη διάθεση για μετάνοια. Εγωισμός και μετάνοια είναι δύο έννοιες τελείως αντίθετες και ασυμβίβαστες μεταξύ τους. Η μία αναιρεί την άλλη. Οι πύλες της ψυχής του εγωπαθούς ανθρώπου είναι ερμητικά κλειστές για τη θεία χάρη και κατά συνέπεια είναι αδύνατη η σωτηρία του, όσο εμμένει στην εγωιστική του περιχάραξη. Όπως αναφέραμε, η υπερηφάνεια και ο εγωισμός είναι καταστάσεις δαιμονικές. Πρώτος διδάξας ο εωσφόρος, ο οποίος δε μπορούσε να θεωρεί τον εαυτό του κατώτερο

από το Θεό και δημιουργό του και γι αυτό διανοήθηκε να στήσει το θρόνο του πάνω από το θρόνο της μεγαλοσύνης του Θεού. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να χάσει τη δόξα και την τιμή που του είχε χαριστεί από το Θεό. Αυτό θέλησε να μεταδώσει και στον άνθρωπο αφού έπεισε τους πρωτόπλαστους, ότι δήθεν ήταν ικανοί από μόνοι τους να γίνουν θεοί συμπαρασύροντάς τους στη δική του δίνη και καταστροφή.

Ο κίνδυνος που διατρέχουμε να αισθανόμαστε κάπως ανώτεροι από τους άλλους, όπως ο Φαρισαίος, είναι μεγάλος. Στην υπέροχη και διδακτική υμνωδία της ημέρας αυτής ψάλλουμε: « Υψηγορίαν φύγωμεν Φαρισαίου κακίστην, ταπείνωσιν δε μάθωμεν του Τελώνου αρίστην, ιν΄ υψωθώμεν βοώντες τω Θεώ συν εκείνω˙ ιλάσθητι τοις δούλοις Σου, ο τεχθείς εκ Παρθένου, Χριστέ Σωτήρ, εκουσίως» και « μη προσευξόμεθα φαρισαϊκώς, αδελφοί· ο γαρ υψών εαυτόν ταπεινωθήσεται˙ ταπεινωθώμεν εναντίον του Θεού, τελωνικώς δια νηστείας κράζοντες· Ιλάσθητι ημίν, ο Θεός τοις αμαρτωλοίς».

Η παραβολή αυτή αποτελεί επίσης για μας μια αφορμή ώστε να εξετάσουμε και εμείς στη ζωή μας πιο είναι το περιεχόμενο της προσευχής που απευθύνουμε προς το Θεό. Έχει η προσευχή μας συναίσθηση της αμαρτωλότητας μας η αποτελεί μια εξύμνηση του εαυτού μας; Πρέπει να έχουμε συναίσθηση της αμαρτωλότητας μας και να ζητάμε το έλεος του Θεού όπως έκανε ο Τελώνης που έλεγε « ο Θεός ιλάσθητι μοι τω αμαρτωλώ».